

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Актуальні питання кримінально-правової
кваліфікації, документування та
розслідування колабораціонізму**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
21 липня 2022 року**

ОДЕСА
2022

УДК 343.1 : 343.985 : 343.57(477)

А 14

Оргкомітет конференції

Швець Д.В., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

Корнієнко М.В., проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Албул С.В., професор кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н., професор

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи, к.ю.н.

Єгоров С.О., завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н., доцент

Конопельський В.Я., завідувач кафедри кримінального права та кримінології, д.ю.н., професор

Кулик Л.М., доцент кафедри кримінального права та кримінології, к.ю.н., доцент

Лісніченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н.

Мудрецька Г.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н.

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., доцент

Чекмарьова І.М., професор кафедри кримінального права та кримінології, к.ю.н., доцент

Щурат Т.Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н.

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 21 липня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. – 116 с.

© ОДУВС, 2022

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Марченко О.А., к.ю.н.

Одеський державний університет
внутрішніх справ

Початок відкритої широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України спонукав Верховну Раду України реалізувати криміналізацію колабораційної діяльності. Так в Україні проблема кримінально-правової протидії колабораціонізму нарешті набула законодавчого вирішення. Верховна Рада України багато разів намагалася вирішити цю проблем у відповідних проектах законів України, зокрема «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливості застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» (законопроект № 7186 від 21.03.2022) [3], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» (законопроект № 5144 від 24.02.2021) [4].

В пояснювальній записці законопроекту передбачено, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та

становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційного ладу та іншим національним інтересам України, тому повинен нести за собою відповідальність, встановлену законом. Крім того, постконфліктне врегулювання неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колабораціонізму, що можливо вирішити виключно законом. [2].

Основною метою нормативного акту № 2108-IX є встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, а супутні цілі: «обмежити доступ до занять посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, строком на 15 років та передбачити інші відповідні покарання для осіб, які співпрацювали з державою-агресором, ... а також можливість ліквідації юридичних осіб, уповноважені особи яких здійснювали таку співпрацю...» [4].

Колабораціонізм (від – фр. *collaboration* «співробітництво») термін сучасного політичного лексикону має декілька значень:

- співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант. У роки Другої світової війни колабораціонізм був явищем розповсюдженим – і мав місце практично в кожній окупованій країні;

- співробітництво французів із німецькою владою у період окупації Франції у ході Другої світової війни; проте загальновідома не лише добровільна співпраця французів, - але і данців, норвежців, татар, білорусів, українців, росіян та інших народів - з німцями за умов окупації останніми їхніх країн.

Отже, під колабораціонізмом, на наш погляд, можна розуміти зрадницьке співробітництво з ворожими загарбниками в окупованих ними країнах під час війни.

З метою подолання колабораціонізму у сучасних українських реаліях Кримінальний кодекс України (далі – КК України) закономірно доповнили новою статтею 111¹ «Колабораційна діяльність», якою передбачили кримінальну відповідальність за співпрацю з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями у військовій, політичній, інформаційній, адміністративній, господарській та трудовій сферах.

Основний склад цього злочину визначений ч. 1 ст. 111¹ КК України. В інших частинах цієї статті, яких є аж вісім, передбачено ряд альтернативних форм об'єктивної сторони даного злочинного діяння, які по суті є кваліфікуючими ознаками. Це вказує на те, що законодавець спробував таким чином здійснити доволі глибоку диференціацію кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Що стосується покарання за її вчинення, то тут особливим є застосування до винної особи позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Конкретно санкціями ст. 111¹ КК України, а також окремо у ч. 1 ст. 55 КК України передбачено, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених статтею 111¹ КК України, призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років позбавлення волі. В той час як для інших кримінальних правопорушень передбачених КК України санкція у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання, передбачає менші строки [1].

Вказаний підхід до санкції ст. 111¹ КК України щодо призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного або додаткового покарання нашою наукою на певні міркування та дискусії з приводу надмірної суворості кримінальної відповідальності. Нами підтримується позиція, що саме така диференціація кримінальної відповідальності у призначенні покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є доцільною. Поясненням тому є те, що особи, які співчують окупанту та виправдовують його дії, та більше того закликають до співпраці з ворогом, повинні мати більш суворе покарання, а саме мають бути надовго позбавлені не тільки волі, а й можливості брати участь у будь-яких формах державного управління та місцевого самоврядування чи надання публічних послуг іменем України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 17.07.2022)

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України № 2108-IX 03.03. 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12> (дата звернення: 17.07.2022).

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливості застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки : проєкт Закону України No 7186 від 21.03.2022 / Проєкт вноситься народними депутатами України Іонушасом С.К., Медяником В.А., Михайлюк Г.О. та ін. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1247316> (дата звернення 17.07.2022).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність): проєкт Закону України No 5144 від 24.02.2021 / Проєкт вноситься народними депутатами України Чернєвим Є.В., Кравчук Є.М., Потураєвим

М.Р. та ін. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71206
(дата звернення 17.07. 2022)

Сгоров С. О. ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.	41
Засць О. М. ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕФІНІЦІ КОЛАБОРАЦІЯ.....	45
Колб О. Г. ПРО ДЕЯКІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ФОРМУВАННЯМ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ.....	46
Конопельський В.Я. КРИМІНОГЕННА ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ.....	49
Копотун І. М., Рудик М. М. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ... 	51
Кулик Л.М. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	55
Маланич М. М СУЧАСНИЙ СТАН ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	58
Мальгіна А. С. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ УЧАСТІ У ТЕРОРИСТИЧНІЙ ГРУПІ ЧИ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	61
Марченко О.А. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ	65
Мицька О. І. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПЕНАЛІЗАЦІЇ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	68
Мовчан Р.О. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА НОВЕЛА ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРАВОТВОРЧІ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ	70
Мудрецька Г. В. КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ.	74
Мудрецький Р. В. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	76